

İRAN SADECE İRAN DEĞİL!

Temel DEMİRER*

*“Deneyim, bir gözlüktür,
onların sayesinde ikinci defa
daha iyi görürüz.”¹*

İran’ı konuşmak; aslı sorulursa, sadece İran’ı konuşmak değil, İran’la Ortadoğu’nun, Ortadoğu’yla da dünyanın ilişki ve denge(sizlik)lerinden söz etmektir.

Gerçekten de Cemil Ertem’in, “İran’da olan bitenleri İran’da olup bitecekmış gibi konuşmamak gerekiyor”; Nuray Mert’in, “İran mevzusu sadece İran’la ilgili değil,” kaydını düştükleri kapsamda saptanması gereken ilk özellik birden çok İran’ın varlığıyken; ikincisi de İran denince aynı dili konuşmuyor olduğumuz. Evet, herkes kendi “gördüğü İran”, “kendi İran’ını” anlatıyor...

Bir dünya sorunu olduğu ve söz konusu iki özelliği unutulmadan ele alınması gereken İran’ın 2009 Haziran’ı sonrasında yaşadıkları, bir “son”un başlangıcı olduğu kadar, bir “başlangıcın” da sonu niteliğindedir.

Bütün işaretler İran’da seçim sonrasında yönetim ile muhalefet cephesi arasındaki mücadelenin önemli bir saflaşmayı devreye soktuğunu gösteriyor.

İran’da olup “biten”ler, ya da daha doğrusu bitmeyenler için rivayet muhtelif: Kimileri İslâm devriminin içerden çürümeye başladığından söz ederken; kimileri de İslâm devriminin komuta kademesindeki anlaşmazlığın açtığı çatlaktan özgürlük isteyenlerin nefes almak için başlarını uzattığına dikkat çekiyorlar.

Kim ne derse desin; sonuçta İran’da bir şeyler oldu, oluyor derken; cin şişeden çıktı...

Ergin Yıldızoğlu’nun deyişiyle, “İran’da 19-21 Haziran arasında bir ‘şey’ oldu. Ne olduğunu tam olarak bilemiyoruz. Çünkü olanı ‘tanımlayacak’ ‘özne’ henüz şekillenmedi.”

* Araştırmacı, yazar.

¹ Henrik İbsen.

İran şekillenmenin yollarıyla birlikte, kendini de arıyor... Hem de 1967'de evinde göz hapsindeyken ölen eski İran Başbakanı Muhammed Musaddık'ın 46 yıl önce söylediği gibi: "Diktatörlüğün gölgesi altındaki bir ülkenin gidebileceği hiçbir yer yoktur"!

Ancak bu kendiliğinden veya kolay değildir. John Kemp iyi analiz etmiş: Batı'nın İranlılarla işi zor...

Bu zorluğun başında yer alan esas soru(n) da, "at gözlüğü"nden malûl ABD'nin emperyalist politika ve emelleri...

Öyleyse soruna buradan başlamak yerinde olur...

I. AYRIM: ABD'NİN İRAN POLİTİKALARI

"Havuç/sopa" denklemine somutlanan ABD'nin İran politikaları şiddet yanını ağır basan bir tahteravalliyi andırır...

ABD Savunma Bakanı Robert Gates, İran'a askerî saldırı seçeneğini dikkate alması için Başkan Barack Obama'yı uyarıp, ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ise ülkeye yeni yaptırım getirilmezse bölgesel savaş çıkabileceğinin altını çizerken; Gates'in Ocak 2010'da Beyaz Saray'a gönderdiği bilgi notunda İran'ın nükleer programıyla ilgili saldırı seçeneğine kapı açan telkinlerde bulunur; özel askerî operasyonlara başvurulması tavsiyesini dillendirir...

Seyid Zehra, "... 'The New York Times' gibi bir gazetenin ABD'yi İran'a saldırmaya çağıran bir makale yayımlaması, savaş seçeneğinin ABD vitrinine çıkarılması anlamına geliyor,"² derken; Ha'aretz gazetesine göre de, ABD yönetiminin, "her seçenek masada" vurgusu çok şey anlatıyor...

Çünkü 'The Washington Post' ile 'The New York Times', ABD'nin Basra Körfezi'ndeki Arap ülkelerini İran'a karşı korumak için bugüne dek görülmedik boyutta silahlandırma çabalarına hız verdiğini yazdı.

Beyaz Saray Sözcüsü Robert Gibbs'in, İran'ın nükleer faaliyetleriyle ilgili olarak bir sonraki aşamanın hazırlıklarına başladıklarını açıkladığı kesitte ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, sekiz yıldır müzakerelere katılmamalarının işe yaramadığına dikkat çekerek, İran'ın nükleer programında geri adım atmaması hâlinde Körfez ülkelerine "savunma şemsiyesi" oluşturmaları için destek olacaklarını söyledi.

"Sertlik" ABD politikalarının bir yanı; ötekiyse, Satig Nureddin'in, "İran'a yeni yaptırım için bastıran ABD, rejimi zora sokarak muhalefete kan vermek istiyor.

2 Seyid Zehra, "İran'a Saldırı Kampanyası New York Times'ta Başladı", Ahbar El Haliç, 29 Aralık 2009.

Zira ABD saldırı yoluyla rejim değişikliğini tercih etmiyor,"³ diye formüle ettiği şey...

ABD'nin adına "diplomasi" denilen bu yöntemi de şiddetin, kendisi ya da biçimlerinden birisidir...

Obama da söz konusu biçimin "Truva Atı"dır; hepsi bu...

Çünkü Tarık Ali'nin, "Obama gerçek anlamda bir görüşmenin önünü açmadan İran'ı hedef alan birçok yaptırım dikte etmeye devam ediyor. Bence biraz kullandığı dili yumuşattı ama Bush'un izlediği siyaseti uyguluyor," diye tarif ettiği temelde, Obama'nın İran stratejisi, Bush döneminde olduğu gibi, İran'ı içinden vurmaya, zayıflatmaya ve rejimi değiştirmeye çalışmak, bu mümkün olmadığı takdirde de askerî müdahaleye başvurmaktır.

Sözü edilen olası müdahalenin koçbaşısıysa, Siyonist İsrail zorbalığıdır...

1.1) SİYONİST SALDIRGANLIK

'Ha'aretz' gazetesinin, İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Danny Ayalon'dan, "Dünya, İran'ın nükleer programına karşı birleşiyor ve BM Güvenlik Konseyi'nin yaptırımlarını göreceğiz. İran rejiminin dünyayı tehdit ettiğine ilişkin, ABD, Rusya ve Çin arasında da ittifak var," sözlerini aktarıırken; İran'daki rejimin düşmesinin beklendiğini ifade ettiği tabloda; ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, 16 Mart 2010 tarihli açıklamasında, İsrail'in güvenliğinin kendileri için önemli olduğuna vurgu yaparak iki ülke ve halkları arasında yakın, sarsılmaz ilişki olduğunun altını çizmektedir.

Sami Suruş'un, "İran, maruz kalabileceği saldırının ABD değil de İsrail'den gelmesini temenni ediyor. Zira İsrail'in dünyadan destek bulması daha zor,"⁴ dediği koşullarda Ayetullah Ali Hamaney'in Devrim Muhafızları'ndaki temsilcisi Müçteba Zülner, İsrail'in olası saldırısına yanıtlarının "sert olacağı" uyarısını dillendirip, "Düşman kötü talihini İran üzerinde denemeye kalkarsa füzelerinin daha tozu inmeden İran balistik füzeleri Tel Aviv'in kalbine iner," diye haykırıyorsa da; "Biden'in 'İsrail İran'ı vurmak isterse ABD'nin engel olmayacağı'na dair açıklaması bölgeyi hareketlendirdi."⁵

Evet, evet "gerçek terörist", Siyonist saldırganlıktır!

3 Satig Nureddin, "ABD İran'ı Silahla Değil, Muhalefetle Vurma Peşinde", Sefir, 17 Şubat 2010.

4 Sami Suruş, "İran'ın 'Tercih'i' İsrail", Hayat, 15 Temmuz 2009.

5 Halil El Enani, "Biden'in Açıklaması Sonrası Araplar Diken Üstünde", Vatan, 8 Temmuz 2009.

Örneğin İran nükleer programı yüzünden yeni yaptırımlarla köşeye sıkıştırılmaya çalışılırken, 11 Amerikan ve bir İsrail gemisinin Süveyş Kanalı üzerinden Kızıldeniz'e geçmesi dikkat çekti.

'The Times'a açıklamasında bir yetkili, "İsrail, İran'a yönelik saldırının zorluklarına karşı hazırlık için zamana ciddi yatırım yapıyor. Bu manevralar, İsrail'in tehditlere yanıt vereceği konusunda İran'a bir uyarıdır," derken; İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu'nun ulusal güvenlik danışmanı Uzi Arad da, Tahran'ın nükleer programına karşı BM yaptırımlarının işe yaramayacağını ve eninde sonunda İran'a saldırının kaçınılmaz olacağını söylerken, Obama'nın askerî seçeneğe meylettiğinden söz ediyor.

1.2) ABD PATENTLİ AÇMAZ: YAPTIRIM

ABD (ile Siyonist İsrail) saldırıganlığı ihtimalinin bir parçası da ABD patentli yaptırım uygulamasıdır!

Tarık El Humeyid'in, "Uluslararası bağlamda tecrit edilen ve ciddi bir iç krizle boğuşan İran rejimi, yaralı bir aslan gibi 'ölebilir' veya büyük bir hata yapabilir,"⁶ diye betimlediği tabloda BM Güvenlik Konseyi'nin İran'a karşı yaptırım paketi devreye giriyor.

Ancak 'Şark' gazetesinin, "İran'a nükleer programı nedeniyle dördüncü yaptırım paketinin dayatılmasında başarılı oldu. Önceki üç paket Tahran'ın tutumunu değiştirmemişti. Yani yaptırımlar ters sonuçlar getiriyor,"⁷ notunu da düştüğünü anımsatarak ekleyelim:

Rusya da, ABD ve AB'yi "BM Güvenlik Konseyi'nin üzerindeymiş gibi" davranmakla suçladı. Yani ABD ve AB'nin İran'a yönelik yaptırım kararları Rusya'nın tepkisini çekti. Kararların, BM Güvenlik Konseyi'nde alınan yaptırım kararının ötesine geçtiğine dikkat çeken Rus yetkili, İran'ın nükleer programı konusunda Batı ülkeleriyle işbirliğini gözden geçireceklerini söyledi.

1.2.1) RUSYA FAKTÖRÜ

Rusya'nın, İran politikalarındaki pragmatik gelgitleri her adımda gözlemek mümkün: Washington füze savunma sisteminden vazgeçince, Moskova'nın İran politikasının değişmesi; veya Obama füze kalkanını çöpe atınca Putin'in memnun olması; NATO, Rusya'nın da katılımıyla yeni Avrupa-Atlantik güvenlik mimarisini kurmaya yeşil ışık yakarken, İran'a karşı işbirliği talep etmesi; ya da 'Fi-

6 Tarık El Humeyid, "İran Yaralı Bir Aslan Gibi...", Şark ül Evsat, 27 Nisan 2010.

7 "Yaptırımlar İran'ı Durdurmaz", Şark, 10 Haziran 2010.

nansial Times'ın, "Obama İran için Rusya'yla flört ediyor,"⁸ demesindeki üzere...

Gerçekten de Saad Muhyu'nun vurguladığı gibi, Rusya'nın ABD'den aldığı 'hediye'ler karşılığı desteğini çekmesiyle, İran nükleer sorunda iyice zora girdi. Tahran Pekin'e de güvenemez";⁹ Mazin Hammad'ın şu sözleri de işin artısı: "Rusya'nın, İran'ın nükleer programına yönelik Amerikan tutumuna yakınlaşarak sertleştiğine dair işaretler var..."¹⁰

Tam bu noktada İran Cumhurbaşkanı Ahmedînişad, Rus liderlere "Halkımız bilmek istiyor. Dost musunuz, düşman mı" sorusunu yöneltirken, Kremlin'den gelen yanıtta "Bugüne kadar hiç kimse siyasi demogojilerle otoritesini koruyamadı," deniliyordu!

Özetle nükleerci ABD emperyalizmi; kendisi ile İsrail gibi müttefiklerinin konumunu tartışmaya açmadan İran'ın önünü kesmeye çalışırken; "İran'la nükleer kavgayı tırmandıran Obama, Bush gibi davranmaya başladı. Oysa İran'ın nükleer programı ABD'yi tehdit etmiyor,"¹¹ diyor, haklı olarak Yaser El Zeatire...

1.3) DÜNYANIN NÜKLEERCİLERİ

Aslında bu, dünyanın nükleerci efendilerinin tipik tutumuna örnektir!

Çünkü Ali Kannadi'nin ifadesiyle, "BM Genel Sekreteri Ban nükleer silahsızlanmadan umutlu olduğunu söylese de, dünya hızla silahlanma yönünde ilerliyor. Ban ve Obama'nın sözlerine rağmen nükleer silahsızlanma şu an bir hayal gibi görünüyor."¹²

NÜKLEER SİLAHA SAHİP OLAN ÜLKELER ¹³		
ÜLKE	AKTİF SAVAŞ BAŞLIKLARI/TOPLAM	İLK TEST YILI
ABD	5.735/12.000	1945
RUSYA	5.830/16.000	1949
İNGİLTERE	200	1952
FRANSA	350	1960
ÇİN	6.333/22.000	1964
HİNDİSTAN	40-50	1974
PAKİSTAN	30-52	1998
KUZAY KORE	1-10	2006
İSRAİL	75-200	bilinmiyor veya 1979

8 "Obama İran için Rusya'yla Flört Ediyor", Financial Times, 6 Mart 2009.

9 Saad Muhyu, "İran Giderek Yalnızlaşıyor", Haliç, 15 Haziran 2010.

10 Mazin Hammad, "Rusya da ABD'nin Tarafına Geçiyor", Vatan, 25 Eylül 2009.

11 Yaser El Zeatire, "Obama Bush'un İran Politikasını Diriltti", Düstur, 27 Eylül 2009.

12 Ali Kannadi, "Nükleer Silahsızlanma Hayalden İbarettir", Jevan, 11 Ağustos 2009.

13 "Görülmeyen Tehdit' Ne Olacak?", Evrensel, 10 Şubat 2010, s.8.

Örneğin, seçim kampanyası sırasında yeşil ve temiz enerji mesajını öne çıkararak ABD Başkanı Obama, ABD’de 30 yıldan sonra ilk kez nükleer enerji fabrikasının kurulması için izin verdi; nükleer zirve konusunda İran’a yüklenen Obama, İsrail’in gizli nükleer silahlarına göz yumulması sorulunca bocaladı ve “İsrail’e NPT’yi imza baskısı yapacak mısınız?” sorusuna, “Herkesi NPT üyesi olmaya teşvik ediyoruz,” yanıtını vermekle yetindi; Nikolas Sarkozy “Fransa’nın güvenliğinin güvencesi olduğu için nükleer silahlardan vazgeçemeyiz,” dedi.

Ya da vb’leri, vd’leri; çifte standartlı Kuzey’in nükleer diplomasi ikiyüzlülüğünün de hikâyesinin ne anlama geldiğini anlatır!

1.3.1) ÇİFTE STANDARTLI KUZEY’İN NÜKLEER DİPLOMASİSİ

Ureyb El Rentavi, “İran’da Twitter’a kadar her aracı ‘demokrasi için’ reformcuların hizmetine sunan Batı, bölgede bazı diktatörleri desteklemese daha inandırıcı olurdu”;¹⁴ ‘Kuds ül Arabi’, İran seçimini gündemden düşürmeyen Batı’nın Libya veya Suudi Arabistan gibi ‘dost’ ülkelerin insan hakları ihlallerini eleştirmemesi ikiyüzlüce,¹⁵ derken; Selame Ahmed Selame, “Nükleer gerginliği İran değil, Amerika ve İsrail’in giderek artan tehditleri tırmandırıyor,”¹⁶ diye haykırırken; Anthony Dimaggio da ekliyor: “Nükleer sorunun asıl kaynağı ABD”!¹⁷

Evet, her şey aslında tartışmasız bir netlikte!

1.3.2) İSRAİL’İN BİLİNEN “SIRRI”

İran’ı tartışan dünyanın nükleerci efendilerinin “unuttuğu”, tam da burnunun dibindeki, Siyonist İsrail’in malum “sırrı”dır!

Ahmed Amrabi’nin ifadesiyle, “ABD, İran’ın nükleer silah geliştirmesi ‘ihtimali’ nedeniyle dünyayı ayağa kaldırırken, İsrail’in nükleer silahlarının sözünü bile etmiyor.”¹⁸

Bu açık; bir de İsrail’in 1975’te ırkçı Güney Afrika rejimine nükleer silah satma girişiminin belgeleri ortaya saçılmışken!

Bir de ‘Ha’aretz’, “İsrail nükleer silaha sahip olduğu iddiasını ne doğrulama ne de yalanlama politikasını değiştirmeli. İran sorunu çözülemezken ve ABD tüm

14 Ureyb El Rentavi, “Twitter Demokrasisi İkiyüzlü”, Düstur, 21 Haziran 2009.

15 “Sorun Seçim Değil Rejim...”, Kuds ül Arabi, 25 Temmuz 2009.

16 Selame Ahmed Selame, “Nükleer İran Araçlarının Çıkarına”, Şuruk, 16 Şubat 2010.

17 Anthony Dimaggio, “Nükleer Sorunun Asıl Kaynağı ABD”, Counterpunch, 28 Eylül 2009.

18 Ahmed Amrabi, “Var Olmayan Silah Var Olandan Daha Tehlikeli...”, Vatan, 19 Nisan 2010.

dünyanın silahsızlanması için çalışırken İsrail eski duruşunu sürdüremez,"¹⁹ derken!

Bir de "İsrail, nükleer sırlarını ifşa ettiği için 18 yıl hapiste tuttuğu Vanunu'yu bir kez daha tutuklarken!"²⁰

Bir de UAEK'nin Viyana'daki 53. Genel Kurul toplantısında, ilk kez biri doylaylı biri doğrudan İsrail'i hedef alan iki karar alınıp, İsrail'in nükleer denetime açılması ve nükleer silahsızlanma anlaşmasına taraf olması isteniyorken! (Toplantıya katılan İsrail heyeti başkanı David Danieli, UAEK'nin çağrısına yanıt veremeyeceklerini söyledi!).

II. AYRIM: İRAN DEVRİMİ'NE -ELEŞTİREL- KENAR NOTLARI

ABD Başkanı Barack Obama'nın "Biz yaptık" diyerek itiraf ettiği CIA'nın Muşaddık darbesi sonrasında İran petroleri İngiltere, Hollanda, Fransa ve Amerikan şirketleri tarafından bölüşüldü...

Dış güçlerce Muşaddık'ı devirmek için kullanılan General Zahidi, borcunu ödemek amacıyla İngilizlerle olan petrol anlaşmazlığının çözümü için ABD'nin aracı olmasını istedi. Bu görev ABD için dünyanın ikinci büyük petrol ihraç eden ülkesi İran'ın petrolüne ortak olmasını sağlayacak bir fırsattı. Amerika'nın aracılığı ile İran petroleri yeniden paylaştırıldı.

Anti-emperyalizm ile Amerika karşıtlığının (anti-Amerikanizm) yaygın olduğu İran'da 1963 ayaklanmasından sonra muhalefetin kimliği ciddi değişime uğradı.

1979 sonrasında Amerika karşıtlığını, anti-emperyalizm gibi sunan mollarşi, "sol argümanlara" sarıldı...

Bu mollarşiyi "solcu" veya anti-emperyalist yapmadığı gibi İran Devrimi'nin karakterini de değiştirmede...

"Değiştirmedim" diyorum; çünkü, "İran'da olup bitenlere 'devrim' demek caiz midir, değil midir?"²¹ türünden abes ile iştiğalin devrede olduğu göz önüne alınırsa; bunun altını özenle çizmek gerekir...

"Tarih çarklarını ileriye işletmek ve hızlandırmak yerine, 'geri vitese' takan ve de tam gaz 'ortaçağa' yönlendiren; 'dünyanın tek ve ilk devrimi'... 'Gelecek projesi' yerine; halkına 'geçmişe dönüşten' başka hiçbir şey vaat etmeyen İran Dev-

19 "İsrail'in 'Nükleer Belirsizlik' Politikası Artık Son Bulmalı", Ha'aretz, 7 Mayıs 2010.

20 Duncan Campbell, "İsrail Vanunu'yu Rahat Bırakmamaya Kararlı", The Guardian, 2 Ocak 2010.

21 Türker Alkan, "İran İslâm Devrimi", Radikal, 13 Şubat 2009, s. 15.

rimi"²² diye nitelenen toplumsal gerçeklik devrimin karşı-devrimle yüz geri edilişinin somut, canlı örneğidir...

*Şuna şüphe yok: "İran devrimi üzerine çalışan araştırmacıların çoğunluğu, Şah rejimini esas olarak işçi sınıfının kitlesel katılımının devirdiğinde anlaşıyorlar."*²³

Hayır İran'da siyasal İslâmın iktidara gelişi, Müslüman kitlelerin dinci bir ayaklanmasıyla gerçekleşmedi...

*"İlerici güçlerin tasfiyesi, iktidarın teokrasiye geçmesiyle devrim karşıdevrime dönüştü."*²⁴

Yani "... 'Şiî devriminin', başlayan demokratik bir devrime sonradan katılan Molla hareketinin, devrime katılan sınıf ve tabakaları ve hareketleri hedef alan bir ihanetinin sonucu olarak gerçekleşmiş, bir ruhban sınıfının modernleşme sürecinde kaybettiklerini geri almayı amaçlayan bir restorasyon girişimi olduğu"²⁵ şüphe götürmez bir gerçektir...

İran'da Şah'ın devrilmesini sağlayan 1979 Devrimi'nin güçleri, sadece mollalardan ibaret değildi...

Şahı deviren dalganın liderliğini Ayetullah Humeynî'nin üstlendiğine hiç kuşku yoktu ama mücadele verenler de mollalardan ibaret değildi. Liberallerden komünistlere kadar geniş bir yelpaze, büyük bedeller ödeme pahasına mücadeleden geri durmamıştı. Şah rejimine karşı oluşan cephede, mollalar dışındaki üç büyük örgüt ise, TUDEH (İran Halk Partisi), Halkın Mücahitleri ve Halkın Fedaileriydi.

Soru(n), önderliğin mollalara kaptırılması ve TUDEH'in yaptığı gibi bunun "kabulü"ydü!

Siz bakmayın; "Ellerinde, anti-emperyalizm, emek-sermaye çelişkisi ölçeklerinden başka toplumsal gelişmeleri somut analiz edecek ölçekleri olmayanların, Marksçı tarihsel maddeciliği kaba maddeciliğe, Marx'ın din ve devlet yorumlarını ters yüz ederek Hegelci idealist yoruma döndürenlerin İran'ı, İran İslâm Devrimi'ni, TUDEH'i doğru çözümlemeleri imkânsızdır," diyen Nabi Yağcı'nın zırvalarına...

TUDEH, İran'da devrimin canına "ot tıkayan" yanılığının en önde geleniydi!

22 Nilgün Cerrahoğlu, "Otuz Yıl Sonra İran", Cumhuriyet, 10 Ocak 2009, s. 14.

23 Ergin Yıldızoğlu, "İşçiler Devrime Katılıyor", Cumhuriyet, 27 Mart 2009, s. 11.

24 Ergin Yıldızoğlu, "Siyasal İslâmın İhaneti", Cumhuriyet, 28 Mart 2009, s. 11.

25 Ergin Yıldızoğlu, "İran'da Devrim Ama Hangisi?", Cumhuriyet, 26 Mart 2009, s. 11.

Çünkü TUDEH, İran solunun da desteğiyle yönetimi ele geçirdikten sonra binlerce solcuyu idam ettirerek iktidarını sağlamlaştıran Humeynî yalanının ortağı oldu!

Hayır, hayır şah yönetiminin baskıcı politikaları ve yoksulluk İran halkını sokaklara döktü; Humeynî'nin de yolunu açtı açmasına ama bu kadar değil; burada TUDEH ve benzerlerinin de rolü atlanıp, unutulmamalı...

Evet, İran'da Devrimin kesintiye uğraması, trajik bir karikatüre dönüşmesinin de yolunu açmıştı...

Özetle, devrim içinde karşı-devrimin hayata geçirilmesiydi...

II.2) FARKLI AÇILARDAN İRAN GERÇEĞİ

Söz konusu tarihiyle İran gerçeğini farklı bağlamlarında irdelersek...

Öncelikle İran, Friedman'ın 'Sıcak, Düz ve Kalabalık' başlıklı yapıtında anlattığı şablona birebir oturuyor. Petrol geliri sayesinde halkın ne düşündüğüne bile karışan devlet, bir yandan da kendini "kutsal" diye lanse ederek varlığını sürdürüyor.

Dünyanın dördüncü büyük petrol ve doğalgaz üreticisi İran İslâm Cumhuriyeti, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nde (OPEC) Suudi Arabistan'dan sonra ikinci büyük üretici konumunda, dünya petrol rezervlerinin yüzde 10'dan fazlasına ve doğalgaz rezervlerinin yüzde 15.7'sine sahip.

BP'nin 'Dünya Enerji İstatistikleri Haziran 2008' verilerine göre, 2007 sonu itibarıyla 138.4 milyar varil kanıtlanmış petrol rezervi bulunuyor. IMF'nin 2006 verilerine göre de günde 4.4 milyon varil petrol üretiyor. BP'nin verileri, 2007 yılı sonunda İran'ın 27.80 trilyon metre küp kanıtlanmış doğalgaz rezervleri bulunduğunu ortaya koyuyor.

İran, 2008 yılında ham petrol fiyatlarının 147 doları bulması nedeniyle yaklaşık 82 milyar dolar gelir elde etti. Ancak, İran yönetimi, bu gelirin önemli bölümünü israf etmekle eleştiriliyor.

Bu işin bir yanı, ötekine gelince; 4.5 milyon yoksulun ekmeğini vakıfların verdiği İran, 72.2 milyonluk nüfusuyla Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinde Mısır'dan sonra ikinci büyük nüfusa sahip bulunuyor.

ABD'nin 2007 yılı tahminlerine göre, gayrisafi yurtiçi hasılası 294.1 milyar dolar. İran Merkez Bankası raporları dış borcun 22.7 milyar dolar olduğunu gösteriyor. Mayıs 2009'da İran'da enflasyon yüzde 25.3, 2008 baharında işsizlik oranı yüzde 9.6 oldu.

Dünya Bankası'nın 2007 verilerine göre, kişi başı gelir 3.470 dolar. İran'ın en büyük ticari ortağını yüzde 24.3 ile AB ülkeleri oluşturuyor. AB ülkelerini, yüzde 14.3 ile Çin, yüzde 9.8 ile Japonya, yüzde 6.3 ile Güney Kore ve yüzde 5.6 ile Türkiye takip ediyor.

İşsizlik sorununun yanı sıra yüksek enflasyon ekonomideki en büyük sorun olmaya devam ediyorken; Bijen Mumivend'in, "İran'ın bunca yıldır demokrasiden uzak kalmasının sebebi, devleti daralmaya zorlayacak orta sınıfın var olmaması. Orta sınıf güçlenmedikçe İran'da devlete karşı denge sağlayacak toplumsal halka eksik kalacak,"²⁶ diye betimlediği İran'daki siyasi yapıya ilişkin olarak, Ali Rıza Recai de şu notu düşüyor: "En büyük sorun kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulanmaması. Ülkede bütün kurumlar siyasi iktidarın birer koluymuş gibi, devletin dayattığı zihniyete göre hareket ediyor."²⁷

Gerçekten de Ataullah Muhacerani'nin, "Devrim Muhafızları bütün siyasi mevkileri işgal etti; velayet-i fakih, velayet-i orduya zemin hazırladı,"²⁸ dediği siyasal düzlemin ana eksenini Humeynî'nin "velayet-i fakih" çözümü oluşturuyor...

İran teokratik rejimi, 'Velayet-i Fıkıh' ilkesi üzerinde duruyor. Bu ilke; sözde bir taraftan Tanrı'nın iradesine dayanıyor, diğer taraftan halkın iradesini rejimin yönetimine yansıtıyor. Şî ruhban sınıfı hiyerarşisinin en tepesinde bulunan mollalardan oluşan (seçilmemiş) bir konseyin üyelerinin üzerinde anlaştığı bir "Yüce lider" bu iki ilke arasındaki dengeyi koruyor. Bunu da günlük siyasetin sorunlarının, anayasanın izin verdiği siyasi unsurların arasındaki mücadelenin dışında, siyasetler üstü tarafsızlığını, dini ilkelere dayanan yanılmaz bir otorite merkezi olma iddiasını koruyarak gerçekleştiriyor.

Özetle İran rejiminin teokratik olduğu bir gerçek... Teokrasi aslında dinî bir rejim olmaktan ziyade din adamlarının yani ruhban sınıfının hâkim olduğu rejimin adıdır. Dinî kurallar değil, dinî kuralları yorumlayan azınlığın oluşturduğu bir oligarşik yönetim biçimidir teokrasi. Nitekim İran'da gerçek iktidar Devlet Başkanı Ahmedînişâd'da değil, Hamaney'de ve onun atadığı kurullarda. Devrim Muhafızları da bu rejimin fiili dayanağını oluşturuyorken; şunların altının çizilmesi gerek:

"İran'ın arkasını yasladığı devlet ve siyaset geleneği güçlü bir muhalefet, siyasal gerilim ve düzen kurabilme kabiliyetinin birlikte mümkün olduğu siyasal ya-

26 Bijen Mumivend, "İran'da Orta Sınıf Güçlenmedikçe Devlet Küçülmeyecek", İtimad, 31 Ağustos 2009.

27 Ali Rıza Recai, "İran'da Her Kurum Siyasi İktidarın Kolu Gibi Davranıyor", İtimad, 21 Kasım 2009.

28 Ataullah Muhacerani, "İran 'Velayet-i Ordu' Rejimine Teslim", Şark ül Evsat, 15 Mart 2010.

pılar oluşturabiliyor. Şiî geleneği bir yanda içkin bir muhalefet duygusunu muhafaza ederken, azınlıkta olma ve varlığını sürdürme dürtüsüyle yaşadıkları coğrafyada düzen ve güvenliğe büyük önem veriyor. Bu güçlü 'vatan' bilinci İran milliyetçiliği ile İslâmi rejimin birlikte yaşamasına imkân tanıyor."²⁹

İran'daki güçlü "vatan" bilinci İran milliyetçiliği ile İslâmi rejimin birlikte yaşamasına imkân tanırken; eş zamanlı kesitte mevcut rejimi çözebilecek dinamiklerin içerden boy vermesini de devreye sokarken; 2009 seçimlerinde olanlar buna örnektir...

The Guardian'ın "başyazı"sında ifade ettiği üzere, "İran seçkinleri rakip gruplar arasında daima bölünmüş durumdadır. Son olaylardaysa, bu bölünmenin seçkinlerin sistemi dengede tutmaktaki ortak çıkarlarına baskın geldiği görüldü."³⁰

Gerçekten de Mete Çubukçu'nun, "İran'da muhafazakâr ya da reformist olsun, herkes için ortak payda rejimin korunması. Zaten bu iki kesimin mücadelesi rejimin içinde gerçekleşiyor," diye tarif ettiği düzlemde "Yaşanmakta olan krizin bir rejim krizi değil, bir çıkar çatışması olduğunu" söyleyen Kerim Balcı önemli bir gerçeğin altını çizmektedir...

Sinan Oğan, Musevî'nin de sistemin parçası olduğuna dikkati çekerken; protesto gösterilerine büyük katılımın sınıf savaşımalarıyla ilgili olduğunun altını çizmeden geçmeyelim.

Hileli seçimlerin yol açtığı öfke, bir yerde kaçınılmazdır. Çünkü The Independent' yazarı Robert Fisk'in açıkladığı hileye işaret eden İçişleri belgesiyle ayyuka çıktı. Hamaney'e aslında seçimi Musevî'nin kazandığı, Ahmedîniyâd'ın ise ancak üçüncü olduğunu bildiren belge, Tahran'da her yerde yayılıyor.

Buna göre, Ahmedîniyâd 5 milyon 698 bin 417 oyda kalırken, Musevî 19 milyon 75 bin 623 oyla birinci geliyor ve Kerrubî 13 milyon 387 bin 104 oyla onu izliyor. İçişleri bakanlığının açıkladığı sonuçlarda ise Ahmedîniyâd 24.5, Musevî 13 milyon oy alırken, Kerrubî 40 milyon oyun yüzde birini toplayamamıştı.

"İyi de seçim sonrası" mı?

Bu konuda Satig Nureddin, "İran'da köklü değişim başladı,"³¹ diyorken; Arif Keskin de ekliyor: "Ahmedîniyâd'ın cumhurbaşkanlığını kazanması İran içinde çatışmayı daha keskinleştirdi. Reformcular tam anlamıyla etkisizleştirildi. Çatışma muhafazakârların kendi içine taşındı..."

29 Bülent Aras, "İran'da Zor Dönem", Sabah, 2 Eylül 2009, s.22.

30 "İslâm Cumhuriyeti'ni Dengesi Şaşmış Günler Bekliyor", The Guardian, 16 Haziran 2009.

31 Satig Nureddin, "İran'daki Kuşak Çatışması Sürecek", Sefir, 3 Temmuz 2009.

Evet, "İran 1979'dan beri hiç olmadığı kadar bölünmüş durumda,"³² diyen Ramin Cihanbeglu ya da Ali Ensari'nin, "Rejim tökezliyor,"³³ saptaması haklı! İran, bir eğik düzlemde, buna "yapı bozum(u)" süreci de denilebilir...

II.2.1) DESPOTİK MOLLARŞİ

"Yapı bozum(u)" (ihtimali) süreci, mollarşinin despotizmini devreye sokuyor! Bundan ötürü de İran'da "iktidar", korkunun egemenliğinden, despotik bas-kı(lar)dan başka bir şey değil...

Örneğin, "Natarsid, natarsid, ma ba hamim natarsid!/ Korkma, korkma; biz hepimiz beraberiz!" sloganı, İran'da meydanlara çıkmak, çıkabilmek cesaretini gösterenlerin ağzından düşmeyen bir amentüdür, "nida"dır ki bunda da şaşırtıcı olan bir şey yoktur...

Muhammed Mutahhari'nin, "İran'da 'rejimi korumak' adına göstericilere ve ailelerine yapılan muameleyi hiçbir şey haklı çıkaramaz. Rejimi insanlığa ve İslâmiyet'e aykırı yöntemlerle savunmak, İslâm'ı içki içerek yaymaya çalışmakla eşdeğerdir,"³⁴ diye haykırdığı tabloda; İran'da Uzmanlar Meclisi'nden Ayetullah Ahmed Hâtemî, eylemcilerin "Allah'a karşı savaşanlar" gibi idam edilmesini istedi; İran Başsavcısı Gulam Hüseyin Muhsini Ejei, muhalefet liderlerinin hükümet karşısı gösterileri kınamamaları hâlinde, "Allah'a karşı gelenleri destekledikleri" gerekçesiyle yargılanabileceklerini söyledi; İran'ın seçkin askerî gücü Devrim Muhafızları muhalefetin protesto gösterilerinin "devrimci müdahaleyle" bastırılacağını açıkladı; rejim, muhaliflere "Bunlar Allah'a karşı savaşandır, cezaları ölümdür" tehdidi savurdu...

Norveç Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Ragnhild İmerslund, İran'ın, Nobel Barış Ödülü sahibi Şirin Ebadi'nin madalyasına el koyduğunu açıkladı. Ebadi'nin, Nobel Barış Ödülü'nü gasp etmesinin ardından da ödülün gelen 1.3 milyon doların bir kısmının siyasi mahkûmlar ile ailelerine yardım faaliyetleri için tutulduğu banka hesabı da donduruldu.

Bunlarla birlikte topyekûn hukuksuzluğun egemen olduğu İran'da eski cumhurbaşkanı Muhammed Hâtemî'nin yardımcılığını yapan Muhammed Ali Ebtahi, tartışmalı seçim sonrası gösteriler yüzünden yargılandığı davada "ulusal güvenliği tehdit" gerekçesiyle altı yıl hapse çarptırıldı.

32 Ramin Cihanbeglu, "Ayetullahları Cin Çarpacak!", Los Angeles Times, 17 Haziran 2009.

33 Ali Ensari, "İran Seçim Girdabından Çıkamayabilir", The Guardian, 5 Ağustos 2009.

34 Muhammed Mutahhari, "İran Rejiminin Yaptıkları Ne İslâm'a, Ne İnsanlığa Sığar", İran merkezli internet sitesi Tabnak, 28 Temmuz 2009.

Sadece "hukuksuzluk" mu? Hayır, bir de işkence var...

Ahmedînişâd'ın yemin ederek göreve başlamasının ardından, polis ilk kez tutukladığı reformculara eziyetlerini itiraf etti. İki muhalifin ölümü sonrası dini lider Ali Hamaney'in emriyle kapatılan Tahran'ın güneyindeki Kehrizek cezaevine dair açıklama yapan polis, "Bazı idareci ve çalışanlar kural ihlâli yapmıştır. İki memur tutukluları dövdüğü için cezalandırıldı" dedi.

Sadece "hukuksuzluk", işkence mi? Bir de tecavüz var!

Muhalif protesto gösterileri sırasında tutuklanan 15 yaşındaki Rıza adlı çocuk, götürüldüğü merkezde tecavüze uğradığını söyledi.

Sadece "hukuksuzluk", işkence, tecavüz mü? Bir de gizli mezarlar var!

Protestocularının işkence ve tecavüze uğradığı iddialarının ardından, öldürülenlerin gizlice gömüldüğü açıklandı. Haber sitesi 'Norooz', Temmuz 2009'da Tahran'da bir mezarlığa kimliği belirsiz 44 cesedin gömüldüğü iddiasını ortaya attı.

Sadece "hukuksuzluk", işkence, tecavüz, gizli mezarlar mı? Bir de sansür var!

2003 yılında Nobel Barış Ödülü'nün sahibi avukat Şirin Ebadi'nin, "İran'da sansür var ve gitgide de güç kazandı. Birçok internet sitesine erişim engelleniyor. Sansür basını da hedef aldı, bazı gazeteler kapanmak zorunda kaldı, başka bazıları da saldırıların hedefi oldu. Beni en çok şaşırtan, bir gazete saldırıya uğradığı zaman hiçbir zanlının tutuklanmaması," derken İran'da muhalefete yakın 3 gazete kapatıldı.

Sadece "hukuksuzluk", işkence, tecavüz, gizli mezarlar, sansür mü? Bir de seyahat yasağı var!

Eski Cumhurbaşkanı Muhammed Hâtemî'ye yurtdışına çıkış yasağı konuldu.

Sadece "hukuksuzluk", işkence, tecavüz, gizli mezarlar, sansür, seyahat yasağı mı? Bir de iltica var!

İran'da muhalefete yönelik baskıların yoğunlaştığı 2009 yıl ortasından 2010 Şubat'ına, sadece Türkiye'ye 1356 İranlı kaçarak resmen sığınma başvurusunda bulundu.

Sadece "hukuksuzluk", işkence, tecavüz, gizli mezarlar, sansür, seyahat yasağı, iltica mı? Bir de "suçlama"lar var!

Fernaz Hasanzade'nin, "İran'da 'renkli devrim' yapmak istediği iddia edilenlere yönelik baskı akıl almaz boyutlara ulaştı,"³⁵ dediği atmosferde devletin üst

35 Fernaz Hasanzade, "Tahran'ın 'kadife Devrim' İddiası İnandırıcı Değil", İtimad, 3 Ağustos 2009.

kademelerinde görev yapmış kişilerin de aralarında bulunduğu 100'ü aşkın İranlı reformcunun "kadife devrim" planlamak suçlamasıyla yargılandı.

III. AYRIM: İRAN'IN NÜKLEER FAALİYETLERİ

Ahmedînişâd'ın, İran İslâm Devrimi'nin 31. yıldönümü törenlerindeki, "Nükleer yakıt için gereken yüzde 20 zenginleştirilmiş uranyumu ürettik," açıklamasının, nükleer silah üretiminin yolunun açıldığı şeklinde yorumlanması yanında; ikinci bir uranyum zenginleştirme tesisi inşa etmekte olduğu ortaya çıkması üzerine Ahmedînişâd'ın her şeyi tamamen yasal yaptıklarını savunduğu herkesin malumuyken; Ali Ekber Civanfıkr, İran'ın nükleer programını tartışmaya açacaklarının altını çizerek, "İran nükleer bir güçtür. Müzakereler sırasında ya da sonrasında da bu konuda herhangi bir tehdit kabul etmeyiz. Akıl-mantık ve uluslararası hukuk temelinde müzakereler istiyoruz. Nükleer İran'ı kabul etmek ve nükleer İran ile müzakere etmek zorundalar," dedi...

İlahe Kulai'nin ifadesiyle de böylelikle, "Nükleer sorunda neredeyse dünyayı karşısına alan İran",³⁶ UAEK'nın uranyum zenginleştirme faaliyetlerini durdurması ve yeni tesis inşa planı olmadığını teyit etmesi yönünde aldığı kararın hemen ardından, 10 yeni nükleer tesis inşa edeceğini duyuracak kadar kararlı.

Kolay mı? 'The Sunday Telegraph' İran ile Zimbabve'nin Tahran'a uranyum satışı karşılığı petrol tedariki için gizlice anlaşmasını öne sürerken; UAEK raporunda, İran'ın değerinin çok üzerinde bir fiyata, kaçak yollarla uranyum almak için Kazakistan'daki bazı yetkililerle anlaşmaya çalıştığı da belirtiliyor; Venezüella ile İran birlikte Latin Amerika ülkesinde uranyum madeni arıyor...

Çünkü "Nükleer enerji İran'da gurur meselesi,"³⁷ diyen Robert Wright bir gerçeğin altını çiziyor.

Evet, UAEK'yla nükleer yakıt anlaşmasına ilk kez yeşil ışık yakmış Ahmedînişâd, ABD tarafından ciddiye alınmayınca, "Uranyumu kendimiz zenginleştiririz," diyerek kendi yolunda ilerlemeyi seçti; hem de Mehdi Nesiri'nin belirttiği üzere, "Nükleer program, hem Tahran hem de halk için ulusal gurur meselesi"yken;³⁸ İran'ın nükleer faaliyetleri ve amacı bir "sır" değil; aslı sorulursa soru(n) bu da değil; soru(n), İran'ı soru(n) edinenler...

"İyi de onlar kim" mi? Dünyanın nükleerci efendileri!

36 İlahe Kulai, "Hazar'da Yarış Kızıştı", İtimad, 13 Eylül 2009.

37 Robert Wright, "İranlılar Nükleer Programın Arkasında", The New York Times, 9 Şubat 2010.

38 Mehdi Nesiri, "İran 'Atom'dan Vazgeçmez", Jevan, 5 Nisan 2010.

III.1) İRAN POLİTİKASI

ABD'nin sürekli tehdidi altındaki İran mollarşisinin politikası, ABD ile "çatışkı" hâlinde...

Örneğin Devrim Muhafızları Genel Komutanı Tuğgeneral Muhammed Ali Caferi, İran'a askerî bir saldırı tehdidinin "ciddi" olduğunu belirtip, "Düşman, fırsat bulur ve başarılı olacağından emin olursa İran'a saldırır. Ama başarılı olacağından emin değil. Ne ABD ne de İsrail tek başına İran'a saldırabilir. İsrail, İran'a saldıracak kadar güçlü ve büyük değil. ABD'nin de İsrail'in yardımı olmadan böyle bir şeye kalkışmayacağından eminiz. Eğer İsrail tek başına ya da ABD'nin yardımıyla bize karşı harekete geçerse Siyonist rejimin kontrolü altında bulunan bütün bölgeler, en kısa zamanda güvensiz hâle gelir. İsrail'in elinde tuttuğu tüm topraklar füze menzilimiz içinde yer alıyor." "Lübnan cephesi açılır. Asıl ABD zarar görür," derken; olası bir saldırı hâlinde Körfez'deki ABD donanmasını ve İsrail'de Tel Aviv'i vuracaklarını açıkladı.

Bu durumda İran silahlanırken; uluslararası ilişkiler alanında da "tecrit" dayatmalarını aşmaya ve içe yönelik dış müdahaleleri önlemeye gayret ediyor.

Latin Amerika'daki anti-emperyalist/ halkçı rejimlerden Çin'e uzanan ilişkilerini zenginleştirme gayretindeki İran, "tecrit" dayatmaları konusunda oldukça faal.

III.2) İRAN'IN BÖLGESEL KONUM VE ETKİNLİĞİ

Abdulbari Atwan'ın, "İran'ın istikrarının ABD ve İsrail dışında bütün bölgenin çıkarına olduğu da unutulmamalı,"³⁹ saptamasının altını özenle çizerek belirtmek gerek: İran'ın konumu ve etkinliğiyle, bölgesi yanında uluslararası planda "Pax-Americana"yı olumsuzundan etkilediği inkâr edilemez.

Çünkü Tarık Elhumeyid'in de, "Bölgesel gücü"nden⁴⁰ söz ettiği İran, jeopolitik özellikleri ve gerek kültürel ve gerekse siyasi etkileri bakımından kendi sınırlarından daha büyük, daha geniş bir ülkedir.

Bu nedenle İran'daki sarsıntısı, ister istemez, Irak'ta, tüm Körfez'de, bu arada Lübnan'da, Ortadoğu dengeleri üzerinde ve sonuç olarak tüm uluslararası sistem üzerinde kaçınılmaz etkileri devreye sokar.

Sünni Mısır ile Şîî İran arasındaki rekabet kızışırken, Kahire'de devlet kontrolünde yayımlanan 'El Ahram' gazetesi Tahran'a ağır darbe indirdiği gerekçe-

39 Abdulbari Atwan, "Araplar İran'ın İstikrarını Savunmalı", Kuds ül Arabi, 21 Haziran 2009.

40 Tarık Elhumeyid, "İran Nükleer Pazarlıkta Bölgesel Gücünü Kullanacak", Şark ül Evsat, 27 Eylül 2009.

siyle İsrail gizli servisi Mossad'ın başkanı Meir Dagan'a methiye düzmesi; Tahran'ın bölgesel güce dönüşmesinden korkan Birleşik Arap Emirlikleri'nin, Kuzey Kore'den İran'a silah taşıyan bir gemiye el koyması; Irak güvenlik güçlerinin, İranlı muhalif Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Irak'taki Eşref Kampı'na 400'den fazla kişi yaralanmasına yol açan bir operasyon düzenlemesi; Afganistan'ı ziyaretinde Ahmedînişâd'ın, yabancı birliklerin varlığının barışa engel oluşturduğunu belirterek, Afganistan'ı ziyaret eden ABD Savunma Bakanı Robert Gates'ten alaycı bir dille söz etmesi; "Riyad'ın Yemen'de Şiî isyancılarla hükümet arasında yaşanan savaşta İran'ı suçlayıp, Arapları Tahran'a karşı birleştirmeyi amaçlaması"⁴¹ hep bunun göstergesidir...

Tıpkı Cundullah gibi...

"Cundullah Sünni Belucistan bölgesinde güçlü bir varlığa sahip ve Tahran'daki merkezi hükümete karşı isyana önderlik ediyor. Ruhani lider Ali Hameyney saldırı konusunda 'bazı ikiyüzlü hükümetlerin istihbaratından destek alan birlik düşmanları'nı suçladı ve özellikle de ABD'yle Britanya'ya işaret etti."⁴²

İran'ın, ABD ve İngiltere'nin teçhizat sağladığı ve Pakistan'ın da eğittiğini belirttiği Cundullah konusunda CIA eski Ortadoğu yetkililerinden Robert Baer, 'Time' dergisinde yayımlanan makalede, ABD'nin 18 Ekim 2009'da İran'da Devrim Muhafızları'nı hedef alan saldırının sorumlusu olan dinci Cundullah örgütüyle ilişkisi olduğunu açıkladı; örgüt liderinin kardeşi, ABD'lilerin silah ve Afganistan'da sığınak önerdiklerini anlattı.

IV. AYRIM: AHMEDİNİŞÂD FAKTÖRÜ

Kırsal bölgelerde yoksullara 400 bin ton patates dağıtarak oyların dağılımını etkileyen; muhafazakâr din adamı Ayetullah Tacî Misbah Yezdi'nin, "Cumhurbaşkanına itaat Allah'a itaate benzer" dediği Ahmedînişâd, militan bir geçmişe sahip; anti-Amerikancı popülist; muhafazakâr ve Ortadoks tutuculuğun desteğini almış bir lider.

Tam da bunun için Yasir El Zeatire'nin ifadesiyle, "İran'da 'değişim' bekleyen Obama yönetimi umduğunu bulamadı. Ahmedînişâd yoksulların ve dindarların gönlünü fethetmiş durumda..."⁴³ Dahası, iktidarı elinde tutmasını sağlayacak araçlara -buna sahtecilik/ manipülasyon aygıtları dahil- sahip.

'Ordu Günü' törenlerinde ABD ile İsrail'e meydan okuyarak, "Yabancılar

41 Meryem Cemşidi, "Tahran-Riyad Hattı Kızışıyor", İtimad, 5 Aralık 2009.

42 "İran Yeni Bir Komplonun Hedefi", Kuds ül Arabi, 20 Ekim 2009.

43 Yasir El Zeatire, "Değişim İran'ı Pas Geçti", Düstur, 14 Haziran 2009.

bölgeyi terk etmeli. Bu rica değil, bölge halklarının irade ve emridir"; BM'nin düzenlediği Nükleer Silahların Yayılması Anlaşması'nı (NPT) Gözden Geçirme Konferansı'nda (Mayıs 2010), nükleer silahlara sahibi ABD ve İsrail'i hedef tahtasına oturtan; İslâm Devrimi'nin 31. yıldönümünde Batı'yla dalga geçerek, "Yüzde 20 uranyum zenginleştirmesini zaten yaptık, istesek yüzde 80'i de yaparız ama gerek yok," diye haykıran Ahmedînişâd, Maziar Bahari'ye göre, "İran'ın Bush'u..."⁴⁴ ("Ahmedînişâd'ı George Bush'a benzetiyorum," diyen Murat Belge de aynı kanıda!)

Gerçekten de kimileri için bir sempati simgesi olan Ahmedînişâd faktörü, kimileri için de bir nefret imgesi... Örneğin 13 Temmuz 1989'da Viyana'da iki yardımcısıyla katledilen Kürt muhalif lider Dr. Abdürrahman Kasımlu cinayetiyle bağlantısı olduğu, Tahran'daki ABD elçiliği baskınına katıldığı da "iddia" edilen Ahmedînişâd'ın ailesinin, aslen Saborciyan soyadlı Yahudi bir aile olduğu da ayrı iddia konusu!

Ancak ne, nasıl olursa olsun, Ahmedînişâd İran mollarşisinin çok önemli bir figürü; muhalefetin de belalısı; "neden"se, "Ahmedînişâd imtiyaza boğulmuş eski yöneticilere öfke duyanlardan büyük destek buluyor,"⁴⁵ diyen Muhammed Sadık El Huseyni'nin çözümlemesidir...

IV.1) İRAN MUHALEFETİ

İran'daki muhalefetin "Jeanne d'Arc"ı olarak sunulan Nida Aği Sultan'ın katliyle karakterize olan "Bu ayaklanmalarda en çok göze çarpansa, kadınların katılımı ve kadın hakları konusunda ciddi taleplerde bulunmalarıydı,"⁴⁶ Mercan İftihar'ın da işaret ettiği üzere...

Muhalefetin protestoları görkemli olmasına görkemliydi; bunun inkârı da mümkün değildi; ancak yer yer abartılması da söz konusuydu...

Örneğin Cengiz Çandar'ın, "1979'da İran İslâm Devrimi gerçekleştiği sırada bu olayın 1789 Fransız Devrimi ve 1917 Rus (Ekim) Devrimi kadar 'tarihi önem'de olduğu ve 'büyük devrimler ailesi'ne ait bulunduğunu sezmiştim.

1979 ile 2009 farkı, tam da burada. Kitlesele katılım bakımından 1979'un 'devrimcileri' ile 2009'da sokaklara taşan 'İran halkı' bakımından aritmetik bir fark yok. Yani 'nicelik' farkı görülüyor...

44 Maziar Bahari, "Tanıdık Geliyor mu?", Newsweek Dergisi, 3 Haziran 2009.

45 Muhammed Sadık El Huseyni, "İranlı Rejim Yandaşlarını Hafife Almayın", Kuds ül Arabi, 15 Şubat 2010.

46 Mercan İftihar, "İran'da Kadının Sesi Duyulmaya Başladı", İran haber sitesi Pezhvakeiran, 12 Ocak 2010.

1978, 1979'un başlangıcıydı; 2009 ise 2010 İran'ının olabilir...

İran'a 2010'da sık sık değineceğiz. İran halkı, 2010'da da özgürlük müca-
delesinin çilekeşi ve yüzakı olacak. Besbelli," derken; Alan Woods'un da 16 Ha-
ziran 2009 tarihli bir yazısında "İran devrimi başladı,"⁴⁷ diye eklemesi gibi...

"Yeşil Dalga" diye tanımlanan muhalefetin, Mazin Hammad'in deyişiyle,
"Derinleşen bir siyasi bölünmeye yol açtığı"⁴⁸ yeni bir dönemin ayak izlerinin söz
konusu olduğu herkesin malum...

Patrick Cockburn'un, "İran'daki protestolar birçoklarına 1979'u hatırlatsa
da, tarihin tekerrür etmesi pek muhtemel değil. Mevcut İran liderliği, yabancı güç-
lerin kuklası gibi görülen Şah kadar zayıf değil. Dahası, 1979'daki protestocular
göründüklerinden daha güçlüydü; bugünse önlerinde devasa engeller var," ön-
görüsüyle yerli yerine oturttuğu muhalefet mollarşinin sınır ve kural tanımaz şid-
detine maruz kaldı; gün geldi İsfahan kentinde zincirle, taşla dövüldü; gün geldi
kurşunlandı...

Hatta Tahran Üniversitesi'nden öğretim üyeleri, Hamaney'e, muhalefete kar-
şı şiddet uygulanmasına son verilmesi çağrısında bile bulundular.

Bunun üzerine yargı erki ve Devrim Muhafızları'nı frenleyen Hamaney, re-
formcu liderlerin Batı ajanı olmadığını belirtip, muhalif gösterilerle ilgili olarak
haklarında dava açılanları "yabancı güçlere çalışmakla" suçlayamayacağını söy-
ledi.

"Yeşil Dalga"nın, devrik İran Şahı'nın oğlu Rıza Pehlevi'nin uluslararası top-
lumu İran'da "sivil itaatsizlik senaryosuna" destek olmaya çağırmasından; The
Washington Post'un, "İran diktatörlüğü sallantılı günler geçirirken Obama yöneti-
minin İranlı muhaliflere destek vermek için elinden geleni yapması gerekiyor," de-
mesine uzanan yelpazede "dış destekler"e mazhar olduğu da "es" geçilmemelidir!

V. AYRIM: SONUÇ YERİNE

Ray Takeyh'in, "Çıkmaza saplanmış İslâm Cumhuriyeti'nin gelip geçici bir
fenomen olduğu açık,"⁴⁹ saptamalarını tekzip eden yaşananlar; bir yerde Stephen
Kinzer'in, "Musaddık hükümetini deviren CIA darbesi bugünkü rejimin tohumla-
rını attı ve İranlılar ABD'nin bir müdahalesini daha istemiyor,"⁵⁰ saptamasını doğ-
ruladı...

47 Alan Woods, "İran Devrimi Başladı", sendika.org, 20 Haziran 2009

48 Mazin Hammad, "İran'ı Ancak Referandum Sakinleştirir", Vatan, 22 Temmuz 2009.

49 Ray Takeyh, "Şah'ın İkilemi Tahran'a Geri Döndü", The Washington Post, 31 Aralık 2009.

50 Stephen Kinzer, "İranlılar 'Yerli Yapımı' Demokrasi İstiyor", The Guardian, 22 Haziran
2009.

Bunlarla birlikte Slavoj Zizek'in, "Burada söz konusu olan Humeynî Devrimi'nin hayal kırıklığına uğramış partizanların hakiki bir halk ayaklanmasıdır,"⁵¹ diye tarif ettiği "Yeşil Dalgâ"dan geriye kalana gelince:

Öncelikle, Nietzsche'nin, "Uçurumları sevenlerin kanatları olmalı," saptamasını bir kez daha doğrulayan "İran'da yaşananlar başlangıç, son değil," Oliver Bilger'in deyişindeki gibi...

Ve Ali Hammadé'nin "İran'daki gösterilere katılanların azalması Hamaney ve Ahmedînişâd'a desteğinin arttığını değil, rejimin halkına uyguladığı şiddeti yansıtır,"⁵² diye betimlediği İran derin bir sarsıntı yaşadı; gerisi de gelecek; çünkü İran sokağı seven, talepkâr, dinamik bir toplum...

Evet, Batı'da üzerine çizilen tablolar ne olursa olsun, İran tarihi, kültürel birikimleri, heterojen toplumsal yapısı, etnik çeşitliliği, canlı ideolojik münderecatı, gelişkin sınıf dinamikleriyle hiç kuşkusuz ki kendi sorunlarının üstesinden gelmeye, kendi yazgısını tayine muktedir bir ülke. Son on yıllarda içine kısıldığı "mollar-şî" kapanından er ya da geç, kendi dinamiklerine dayanarak kurtulacağı, kesin.

Üzerindeki, ABD-İsrail ortak imalatı "nükleer tehdit" heyulası ise, sahibi olduğu (başta petrol olmak üzere) zenginliğin kabarttığı emperyalist iştahın, bölge üzerine müdahalesinin bir başka görüngüsü yalnızca... Bu iştahın fiili müdahaleye dönüşmesi, Orta Doğu'yu -ve dünyayı- yeni ve şimdiye dek yaşadıklarımızdan çok daha kanlı ve sonu belirsiz trajedilere sürüklemekten başka bir işe yaramayacaktır.

51 Slavoj Zizek, "Uçurumun Kenarındaki Kedi Düşecek mi?", Yeni Yol, No: 34, Yaz 2009, s. 111.

52 Ali Hammadé, "Hamaney ve Ahmedînişâd Tek Çareyi Şiddette Buldu", Nehar, 25 Haziran 2009.